

**Informácie o Sčítaní 2021 s osobitným zreteľom na národnosť a materinský jazyk
formou otázok a odpovedí
(širšia verzia)**

Čo je sčítanie?

Sčítanie ľudu sa pravdepodobne vykonávalo na našom území už v stredoveku a možno ho teda oprávnené považovať za najstarší druh štatistiky. S rozvojom spoločnosti sa síce menil cieľ, účel, rozsah a metódy zisťovania a spracovania výsledkov, ale sčítanie zostalo nenahraditeľným prameňom údajov o obyvateľstve na danom území. Sčítaním ľudu v roku 1857 sa začal prechod od feudálnych súpisov k moderným sčítaniam ľudu. Sčítaním ľudu v roku 1961 sa začína nová etapa československých populačných sčítaní, keďže išlo o integrované sčítanie vzájomným prepojením údajov o obyvateľstve, domácnostiach, bytoch a domoch. Toto spojenie prinieslo celkom novú kvalitu údajov a výrazne rozšírilo možnosti ich využitia. Sčítanie sa vykonáva každých desať rokov. V poslednom sčítaní v roku 2011 si mohli obyvatelia Slovenskej republiky po prvý raz v histórii vybrať, či vyplnia sčítacie formuláre v listinnej podobe alebo v elektronickej forme. Sčítanie 2021 je súčasťou celosvetového programu populačných, domových a bytových zisťovaní, ktoré sa uskutočňujú pod záštitou Európskej únie a Organizácie spojených národov. Jeho výsledky budú zverejnené do konca roku 2022.

Čo je cieľom sčítania?

Cieľom sčítania v roku 2021 je získať vzájomne prepojené, spoľahlivé, porovnateľné unikátne údaje a informácie o stave spoločnosti, o jej demografických, sociálno-ekonomických a kultúrnych štruktúrach, o životných podmienkach obyvateľov a ich bývaní. Sčítanie je pre každého obyvateľa Slovenskej republiky príležitosťou a právom prispieť k tvorbe uceleného obrazu o demografickej a sociálnej situácii i životných podmienkach obyvateľstva Slovenskej republiky. Tento obraz je potrebné poznať aj preto, aby bolo možné prognózovať ďalší vývoj spoločnosti. Takéto údaje sú jedinečné a nedajú sa získať inak len spoluprácou s obyvateľmi.

Čím sa aktuálne sčítanie odlišuje od predchádzajúceho?

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 na Slovensku je založené na novom koncepte. Na Slovensku prvýkrát v histórii dôjde k zmene spôsobu sčítania a namiesto tradičného sčítania sa uskutoční plne elektronické, teda úplne bez papierových formulárov, integrované sčítanie, ktoré je z hľadiska použitých metód kombinovaným sčítaním. Integrované sčítanie je založené na kombinácii údajov z administratívnych zdrojov údajov a údajov získaných od obyvateľov. Administratívne zdroje údajov sú databázy, ktoré spravujú ministerstvá alebo ostatné orgány štátnej správy (napr. Register fyzických osôb, ktorého správcom je Ministerstvo vnútra SR). Kombinované sčítanie ako metóda zabezpečenia údajov je vo svete považovaná za určité premostenie pri prechode od tradičného sčítania k plne registrovanému sčítaniu. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 je moderným plne elektronickým sčítaním. Bude realizované v dvoch etapách – sčítanie domov a bytov a sčítanie obyvateľov.

Čo znamená integrované sčítanie?

To znamená, že sa využívajú už existujúce administratívne zdroje a registre. Obyvatelia dostanú len tie otázky, ku ktorým nie sú údaje v týchto registroch. Celkovo by obyvatelia mali odpovedať na maximálne 14 otázok.

Kedy a ako sa sčítavajú domy a byty?

Sčítanie domov a bytov prebieha od 1. júna 2020 do 12. februára 2021, pričom po prvýkrát v histórii bez účasti obyvateľov s využitím existujúcich registrov, a to výlučne elektronickou formou. Obce dostali podklady z rôznych zdrojov, ktoré sú k dispozícii a ktoré im pripravil Štatistický úrad Slovenskej republiky. Obce tieto údaje editujú, kontrolujú a opravujú. Majú na to osem a pol mesiaca do februára 2021.

Kedy sa zapoja obyvatelia do sčítania?

Sčítanie obyvateľov prebehne od 15. februára 2021 do 31. marca 2021, bude teda trvať šesť kalendárnych týždňov.

Je sčítanie pre obyvateľov povinné?

Áno, povinnosť sčítať sa vyplnením sčítacieho formulára majú všetci obyvatelia Slovenskej republiky. Pre účely sčítania sa obyvateľom rozumie každý, kto má v Slovenskej republike trvalý, prechodný alebo tolerovaný pobyt. Obyvateľom sa zároveň rozumie aj občan Európskej únie, ktorý má na území Slovenskej republiky obvyklý pobyt. Za nepľnoletého obyvateľa a za obyvateľa, ktorý nie je spôsobilý na právne úkony má povinnosť vyplniť sčítací formulár jeho zákonný zástupca.

Kto zabezpečuje prípravu, priebeh a vykonanie sčítania?

Štatistický úrad SR podľa zákona o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 zodpovedá za prípravu sčítania a za funkčnosť elektronického systému, zabezpečuje činnosti potrebné na zisťovanie, spracovanie a šírenie údajov pre sčítanie, koordinuje činnosti ostatných orgánov verejnej moci, zabezpečuje propagáciu sčítania a informačnú kampaň, zodpovedá za obsah a funkčnosť sčítacích formulárov, riadi a metodicky usmerňuje činnosti kontaktných bodov, kontaktných miest, kontaktných osôb a asistentov sčítania vrátane spracúvania osobných údajov, zabezpečuje poučenie a vydáva metodické pokyny k postupom, ktoré zverejňuje na svojom webovom sídle. Významnú úlohu v procese sčítania zohrávajú obce.

Kto má povinnosť poskytnúť obyvateľom potrebné informácie a aká je úloha obcí pri sčítaní?

Obce na základe preneseného výkonu štátnej správy plnia úlohy, ktoré im ustanovuje zákon o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021. Kľúčová je príprava sčítania obyvateľov. V rámci nej sa obec zúčastní na školení obcí k úlohám pri sčítaní obyvateľov, vykoná nábor a

výber asistentov sčítania a do 11. januára 2021 oznámi údaje o asistentoch sčítania Štatistickým úradom SR (kontaktnému bodu). Zároveň zabezpečí stacionárnych asistentov vo vybraných zariadeniach, ktoré sa nachádzajú na území obce. V rámci prípravy sčítania ďalej spolupracuje so Štatistickým úradom SR pri školení asistentov sčítania, spolupracuje pri technickom a materiálnom zabezpečení asistentov sčítania a vydá asistentom sčítania preukazy. Taktiež obec zriadi kontaktné miesto alebo miesta v obci a do 31. decembra 2020 zašle Štatistickému úradu SR požadované informácie o tomto mieste alebo miestach. Obec spolupracuje pri komunikácii a propagácii sčítania na území obce.

Počas doby sčítania obec vedie evidenciu obyvateľov, ktorí požiadali o službu asistovaného sčítania, vytvára virtuálne asistenčné obvody, zabezpečuje činnosť kontaktného miesta alebo miest na území obce, vytvára podmienky pre činnosť mobilných a stacionárnych asistentov sčítania a monitoruje činnosť mobilných asistentov.

Po skončení sčítania obec vyhodnotí prácu asistentov sčítania a zabezpečí ich odmeňovanie. Zároveň vyhodnotí použité finančné prostriedky v súlade s príslušnými vykonávacími právnymi predpismi a metodickými pokynmi.

Kto môže byť sčítacím asistentom a aké sú jeho povinnosti?

Vykonávať činnosť asistenta sčítania môže len fyzická osoba, ktorá je obyvateľom s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, je staršia ako 18 rokov, je plne spôsobilá na právne úkony, je bezúhonná, získala minimálne úplné stredné vzdelanie, ovláda štátny jazyk, je spoľahlivá a získala odbornú spôsobilosť podľa zákona vrátane oblasti ochrany osobných údajov pri výkone činnosti asistenta sčítania.

Jedného alebo viacerých asistentov sčítania vymenuje starosta obce pre každé kontaktné miesto a jedného alebo viacerých asistentov sčítania pre jedno alebo viac zariadení nachádzajúcich sa na území obce podľa potreby tak, aby bola zabezpečená plynulosť a včasnosť poskytnutia údajov na účel sčítania.

Asistent sčítania je oprávnený okrem iného žiadať od obyvateľa poskytnutie údajov podľa sčítacieho formulára na sčítanie obyvateľov. Taktiež je povinný okrem iného zaznamenať v sčítacom formulári na sčítanie obyvateľov všetky údaje, ktoré obyvateľ poskytol a odoslať ho, uskutočniť asistované sčítanie, poskytnúť potrebnú podporu a usmernenie pri vypĺňaní sčítacieho formulára na sčítanie obyvateľov, ako aj preukazovať sa počas výkonu činnosti preukazom asistenta sčítania.

Čo je to kontaktný bod a kontaktné miesto?

Kontaktným bodom je stále pracovisko Štatistického úradu zriadené v sídle samosprávneho kraja. Kontaktným miestom je miesto v obci, kde môže obyvateľ uskutočniť svoje sčítanie sám alebo kde môže využiť službu asistovaného sčítania.

Ako sa budú vyplňať sčítacie formuláre?

Obyvatel' sa po prvýkrát sčíta výlučne elektronicky – sám doma, na kontaktnom mieste alebo s asistovanou službou.

Čo ak obyvateľ nemá prístup k počítaču alebo nevie počítač používať?

Obyvatel' má možnosť využiť služby asistovaného sčítania. Obyvatel' bude môcť požiadať obec o službu asistovaného sčítania s pomocou asistenta v kontaktnom mieste alebo mobilného asistenta sčítania. Každá

obec zriadi takéto kontaktné miesto sčítania a bude o tomto kroku informovať obyvateľov. V prípade ak obyvateľ nevie pracovať s PC alebo nemá elektronické zariadenie môže využiť služby kontaktného miesta. Imobilných obyvateľov môžu navštíviť sčítací asistenti.

V akých jazykoch budú sčítacie formuláre dostupné?

Štatistický úrad SR v zmysle zákona o sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 zabezpečí sčítacie formuláre dostupné okrem štátneho jazyka aj v jazyku maďarskom, rómskom, rusínskom, ukrajinskom, anglickom, francúzskom a nemeckom. Všetky potrebné informácie budú postupne zverejňované na stránke www.scitanie.sk

Budú dostupné v týchto jazykoch aj metodické vysvetlivky?

Metodické vysvetlivky sú súčasťou sčítacieho formulára, a preto budú dostupné okrem štátneho jazyka aj v jazyku maďarskom, rómskom, rusínskom, ukrajinskom, anglickom, francúzskom a nemeckom.

Aké budú otázky na národnosť a materinský jazyk?

Na zistenie národnosti a materinského jazyka obyvateľov budú tri otázky. Otázka na zistenie národnosti bude znieť: „**Aká je Vaša národnosť?**“ Obyvatel' bude môcť zvoliť možnosť: slovenská, maďarská, rómska, rusínska, česká, ukrajinská, nemecká, moravská, poľská, ruská, vietnamská, bulharská, chorvátska, srbská, židovská, rumunská, albánska, rakúska, grécka, sliezska, iná – pričom bude môcť vpísať zvolenú národnosť.

Ďalej bude obyvateľ odpovedať na otázku „**Hlásite sa aj k inej národnosti?**“ pričom bude môcť vpísať inú zvolenú národnosť.

Taktiež bude obyvateľ odpovedať na otázku „**Aký je Váš materinský jazyk?**“ a bude môcť zvoliť možnosť: slovenský, maďarský, rómsky, rusínsky, český, ukrajinský, nemecký, poľský, ruský, vietnamský, anglický, chorvátsky, srbský, taliansky, jidiš alebo hebrejský, arabský, francúzsky, rumunský, albánsky, španielsky, iný pričom bude môcť vpísať zvolený materinský jazyk.

Na čo by si mali obyvatelia dať pozor pri týchto otázkach?

Veľmi často si ľudia mýlia štátne občianstvo či štátnu príslušnosť a národnosť, a preto je potrebné uvedomiť si rozdiely medzi týmito pojmami.

Taktiež by si obyvatelia mali dať **pozor na dezinformačné kampane a „hoaxy“** na sociálnych sieťach, ktoré chcú vyvolávať obavy z poskytnutia informácií o občanoch. Je potrebné byť opatrní a informácie si preverovať. Všetky osobné údaje zisťované sčítaním sú chránené v súlade so zákonom o ochrane osobných údajov.

Aký je teda rozdiel medzi štátnym občianstvom, štátnou príslušnosťou a národnosťou?

Ústava hovorí o dvoch rôznych oblastiach: o štátnom občianstve Slovenskej republiky aj o príslušnosti k národnostnej menšine a lebo etnickej skupine. Vo všeobecnosti je štátna príslušnosť právny vzťah medzi štátom a občanom založený na právach a povinnostiach občana, kým národnosť znamená príslušnosť k národu, národnosti či etnickej skupine, ktorej členovia majú spoločnú históriu, kultúru a jazyk.

Mätúce môžu byť anglické ekvivalenty týchto pojmov. Niekedy sa anglický pojem „nationality“ nesprávne prekladá do slovenčiny ako národnosť, správny slovenský preklad je štátna príslušnosť. Synonymom anglického „nationality“ je „citizenship“, ktorý má v slovenčine tiež význam štátna príslušnosť. Anglickým ekvivalentom národnosti je „ethnicity“. Občanom Slovenskej republiky môže byť osoba akejkoľvek národnosti. Nezamieňajme si preto pojem „štátne občianstvo“ či „štátna príslušnosť“ s pojmom „národnosť“. Môžete byť občanom Slovenskej republiky a zároveň mať napríklad bulharskú národnosť.

Načo sa zisťujú údaje o národnosti?

Všetci občania Slovenskej republiky majú práva a povinnosti, vďaka ktorým sa môžu aktívne zúčastňovať na politickom, kultúrnom či ekonomickom živote spoločnosti. Slovenskými občanmi nie sú iba Slováci, ale aj príslušníci národnostných menšín, ktorí v Slovenskej republike žijú. Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 poskytne jedinečnú príležitosť zozbierať údaje, ktoré sú potrebné pre nastavenie opatrení v oblasti školstva, kultúry a jazykových práv všetkých občanov vrátane tých, ktorí patria k národnostným menšinám.

Prečo bude možné uviesť svoju národnosť a prihlásiť sa aj inej k národnostnej menšine?

Ak pochádzate napríklad z národnostne zmiešanej rodiny alebo prostredia, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 Vám poskytne jedinečnú príležitosť, a to po prvýkrát uviesť svoju národnosť a zároveň uviesť aj INÚ národnosť. Takýto postup, ktorý sa uplatňuje vo viacerých európskych krajinách, poskytne komplexnejší obraz o národnostnom zložení obyvateľov Slovenskej republiky a pomôže tak lepšie nastaviť politiky v oblasti školstva, kultúry a jazykových práv.

Načo sa zisťujú údaje o materinskom jazyku?

Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021 opäť poskytne príležitosť zozbierať údaje o materinskom jazyku. Výsledky sčítania preto výrazne pomôžu aj v oblasti školstva, kultúry a

používania jazyka, pretože poskytnú súbor nenahraditeľných informácií dostupných úradom i širokej verejnosti. V dnešnom globalizujúcom svete sú informácie o materinskom jazyku pre nastavenie opatrení v oblasti školstva, kultúry a používania jazyka kľúčové.

Bude môcť niekto zistiť k akej národnosti som sa prihlásil?

Nie. Všetky osobné údaje zisťované sčítaním sú chránené v súlade so zákonom o ochrane osobných údajov.

Budú údaje zabezpečené, aby nemohli uniknúť?

V rámci sčítania obyvateľov, domov a bytov Štatistický úrad realizuje bezpečnostný projekt, ktorý pokrýva ochranu osobných údajov počas celého procesu práce s informačnými systémami. Treba si uvedomiť, že v súlade s ochranou osobných údajov sa s týmito údajmi pracuje len v etape zberu, potom sa s nimi už nepracuje. Na spracúvanie osobných údajov sa vzťahuje zákon o ochrane osobných údajov. Výsledky sčítania neumožňujú priamu ani nepriamu identifikáciu osoby a jej údajov získaných sčítaním. Zároveň, každý, kto sa pri príprave, priebehu a vykonaní sčítania a pri spracovaní jeho výsledkov oboznámi s dôvernými štatistickými údajmi, má zo zákona povinnosť mlčanlivosti.

Kto bude môcť využívať získané údaje a ako sa k nim dostane?

Základné výsledky sčítania zverejní Štatistický úrad SR najneskôr do 1. januára 2022. Podrobné výsledky sčítania úrad zverejní najneskôr do 31. marca 2024. Úrad môže na základe písomnej dohody so záujemcom vytvoriť aj ďalšie výstupy zo sčítania. Orgánu verejnej moci v Slovenskej republike poskytne úrad výstupy bezodplatne.